

APKOPOJUMS

Valsts politikas plānošanas dokumentu apkopojums sociālās iekļaušanas un sociālo pakalpojumu cilvēkiem ar invaliditāti jomā.

Projekta „Biedrības „Latvijas Kustība par neatkarīgu dzīvi” administratīvās kapacitātes stiprināšana līdzdalības veicināšanai lēmumu pieņemšanā sociālās iekļaušanas jomā”. (Līguma identif. nr. 1DP/1.5.2.2.2./10/APIA/SIF/021/18) ietvaros

Autors : Zinta Miezaine

Rīgā, 2010.g. novembrī

„Šis „APKOPOJUMS. Valsts politikas plānošanas dokumentu apkopojums sociālās iekļaušanas un sociālo pakalpojumu cilvēkiem ar invaliditāti jomā.” ir veidots ar Eiropas Savienības Eiropas Sociālā fonda finansiālu atbalstu. Par materiāla „APKOPOJUMS. Valsts politikas plānošanas dokumentu apkopojums sociālās iekļaušanas un sociālo pakalpojumu cilvēkiem ar invaliditāti jomā.” saturu atbild biedrība „Latvijas Kustība par neatkarīgu dzīvi”.

93% no Projekta finansē Eiropas Savienība ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību. Apakšaktivitāti administrē Valsts kanceleja sadarbībā ar Sabiedrības integrācijas fondu.

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

EIROPAS SAVIENĪBA

Ievads

Apkopojumā apskatīti šādi politikas plānošanas dokumenti:

- Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007 – 2013. gadam (3.lpp)
- Ziņojums par nacionālo sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju 2008.-2010.gadam (7.lpp)
- Rīcības plāns invaliditātes un tās izraisīto seku mazināšanas politikas pamatnostādņu īstenošanai 2005 – 2015. gadam (13.lpp)
- Programma sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu attīstībai personām ar garīga rakstura traucējumiem 2009.- 2013.gadam (25.lpp)

Katrā dokumentā tiks konstatēts, vai tajā ir iekļauti sekojoši elementi:

- a. mērķa grupas situācijas raksturojums un vajadzību analīze;
- b. invaliditātes veidu pārskatāmība/uzskaite;
- c. esošie pakalpojumi un plānotie pakalpojumi.

Apkopojums ietver arī izvilkumus no dokumentu teksta, kas atspoguļo politiku cilvēku ar funkcionāliem traucējumiem dzīves kvalitātes uzlabošanai.

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007 – 2013. gadam

Darbības periods – 2007. – 2013. gadam

<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=1995>

Nacionālās attīstības plāns ir plānošanas „jumta” dokuments, kas nosaka prioritāros valsts attīstības virzienus. Visās plāna daļās ir norādīts, ka nepieciešams ņemt vērā arī cilvēku ar funkcionāliem traucējumiem vajadzības, tajā skaitā – attīstot sociālos pakalpojumus.

Plānošanas dokumenta uzdevums nav bijis detalizēti pievērsties tā mērķa grupu vajadzību analīzei, detalizēti nav analizēta nevienas mērķa grupas situācija. Tā kā lietotā terminoloģija ir ļoti plaša, tā ļauj ietvert arī cilvēkus ar funkcionāliem traucējumiem. Dokuments izglītības, nodarbinātības, pakalpojumu pieejamības un dzīves vides attīstības jomās nosaka, ka jārada apstākļi, kuros no valsts politikas iegūst arī:

- sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas;
- personas ar speciālām vajadzībām;
- sociālās grupas ar ierobežotām iespējām izglītības apgūvē;
- bērnus un jauniešus ar speciālām vajadzībām;
- cilvēkus ar īpašām vajadzībām;
- sociāli mazaizsargātās grupas..

Dokuments neanalizē esošos un plānotos sociālos pakalpojumus minētajām grupām, bet tikai nosaka pamatprincipus – ka tiem ir jābūt pieejamiem dzīves vidē un atbilstošiem šo grupu vajadzībām.

Turpinājumā izvilkuši no dokumenta teksta, kas atspoguļo politiku cilvēku ar funkcionāliem traucējumiem dzīves kvalitātes uzlabošanai.

1. IZGLĪTOTS UN RADOŠS CILVĒKS

Valsts uzdevums ir nodrošināt ikvienam cilvēkam vispārējās pamata un vidējās izglītības, kvalitatīvas augstākās un profesionālās izglītības iespējas, kā arī piekļuvi pirmsskolas izglītībai visos Latvijas reģionos

(14. lpp)

<p>1.1. KVALITATĪVA UN PIEEJAMA PIRMSSKOLAS UN PAMATIZGLĪTĪBA, OBLIGĀTA VIDĒJĀ UN KONKURĒTSPĒJĪGA AUGTĀKĀ IZGLĪTĪBA</p>
--

Risināmie uzdevumi:

- 11) nodrošināt personām ar speciālām vajadzībām izglītības pieejamību visos tās veidos un pakāpēs;

1.2. DARBASPĒKA SAGATAVOŠANA ATBILSTOŠI DARBA TIRGUS PIEPRASĪJUMAM

Risināmie uzdevumi:

- 9) nodrošināt atbalstu sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu iekļaušanas darba tirgū veicināšanai.

(15.,16.lpp)

1.3. MŪŽIZGLĪTĪBA CILVĒKA RADOŠĀ POTENCIĀLA UN DZĪVES KVALITĀTES IZAUGSMEI

Veidojot zināšanu sabiedrību arī Latvijā nepieciešams atzīt un pieņemt mūžizglītību kā līdzekli, kas sekmē cilvēku uzņēmību, nodarbinātību un pielāgošanās spējas, aktīvu pilsonisku līdzdalību un **sociālo iekļautību**, personīgo pašpilnveidi.

Risināmie uzdevumi:

- 2) attīstīt formālās un neformālās, tai skaitā pamata prasmju un profesionālās, izglītības piedāvājumu iedzīvotājiem ar zemu izglītības līmeni, **sociālām grupām ar ierobežotām iespējām izglītības apguvē**, un tiem, kuri mācīšanās iespējas nenovērtē un neizmanto, dzīves vietās (tai skaitā rehabilitācijas iestādes, cietumi, armija utml.) un darba vietās, nodrošināt elastīgu un kvalitatīvu piedāvājumu „otrās iespējas” vispārējās un profesionālās izglītības ieguvei (piemēram, e-mācības, vakara (maiņu) vidusskolās un nepilna laika studijās);

(16. ,17. lpp)

1.4. IZGLĪTĪBAS INFRASTRUKTŪRAS MODERNIZĀCIJA

Risināmie uzdevumi:

- 1) universitāšu, augstskolu un koledžu ēku atjaunošana/jaunbūves (studiju un zinātniskā darba telpas), pieejas nodrošināšana personām ar funkcionālajiem traucējumiem;
- 3) visu līmeņu valsts un pašvaldību izglītības iestāžu ēku renovācija, iekārtu un aprīkojuma atjaunināšana, materiāli tehniskā nodrošinājuma modernizācija, pieejas nodrošināšana personām ar funkcionāliem traucējumiem;

(17.,18.lpp)

6.1.2. Ilgtspējīga sociālās drošības sistēma

..

Iespēja saņemt sociālo palīdzību un sociālos pakalpojumus ir viens no rādītājiem, kas raksturo sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju dzīves kvalitāti un veicina viņu reintegrāciju sabiedrībā. Lai nodrošinātu pakalpojumu kvalitāti, paplašinātu to klāstu un pietuvinātu pakalpojumus personas dzīvesvietai, nepieciešams sakārtot un modernizēt sociālo pakalpojumu sistēmas infrastruktūru un nodrošināt pašvaldību institūcijām atbalstu alternatīvo aprūpes pakalpojumu attīstīšanai.

Risināmie uzdevumi:

- 4) attīstīt valsts finansiālo atbalstu personām noteiktās sociālā riska situācijās;
- 5) attīstīt sociālās palīdzības un valsts un pašvaldību sociālo pakalpojumu sistēmu, tai skaitā sociālās un dienas aprūpes centrus, paaugstināt valsts un pašvaldību sociālo pakalpojumu kvalitāti, modernizējot pakalpojumu iestāžu infrastruktūru;
- 6) uzlabot piekļuvi sociālās palīdzības pakalpojumiem, tos tuvinot personas dzīvesvietai, un attīstīt jaunus sociālo pakalpojumu veidus;
- 7) pilnveidot sociālo dialogu starp valsti un sociāli mazaizsargāto grupu pārstāvjiem.

(43-45 lpp)

6.1.3. Atbalsts ģimenēm ar bērniem un dzimstības veicināšana

.. Nepietiekama ir sociālās atstumtības riskam pakļauto grupu bērnu un jauniešu (bērnu un jauniešu ar nepabeigtu pamatizglītību, ar zemu motivāciju, no nelabvēlīgām ģimenēm, bāreņu, **kā arī bērnu un jauniešu ar speciālām vajadzībām**) integrācija izglītības sistēmā un darba tirgū. Nepieciešams radīt sākotnējos priekšnosacījumus jaunāko sabiedrības locekļu veiksmīgai sociālajai integrācijai, attīstot sociālās rehabilitācijas sistēmu un veicinot bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu audzināšanu ģimenēs.

Risināmie uzdevumi:

- 2) veicināt piekļuvi pirmsskolas izglītības iestādēm un to pieejamību un alternatīvu bērnu aprūpes pakalpojumu attīstību;
- ..
- 4) atbalsta politikas un sociālo pakalpojumu sistēmas ģimenēm ar bērniem attīstīšana un atbilstošas infrastruktūras nodrošināšana;

(44.lpp)

6.2. IEKĻAUJOŠS UN NOTUROŠS DARBA TIRGUS

... Uzmanība jāvelta arī sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu iesaistīšanai darba tirgū.

6.2.1. Pieeja darba vietām un to dažādība reģionos

- 3) sekmēt pieeju darba vietām ekonomiski neaktīvajiem iedzīvotājiem darbaspējas vecumā, it īpaši jauniešiem un sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām - vecākiem pēc bērna kopšanas atvaļinājuma un pirmspensijas vecuma cilvēkiem, personām, kurām ir aprūpējamie, **cilvēkiem ar īpašām vajadzībām**, cilvēkiem, kas ir ilgstoši bez darba u.c.;

(45.lpp)

6.2.2. Atbalsts nodarbinātības veicināšanai

Risināmie uzdevumi:

- 4) ilgstošā bezdarba mazināšana un sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu iekļaušana darba tirgū (motivācijas programmu, prakses vietu veidošanas, darba vietu pielāgošanas un citu pasākumu pilnveide);
- 5) elastīga darba laika un formu praktiska piemērošana;
- 6) atbalstīt vietējās nodarbinātības veicināšanas iniciatīvas un nodarbinātību veicinošas partnerības attīstību, it īpaši sekmējot darba devēju iesaistīšanos sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu nodarbinātības veicināšanā.

(45.,46. lpp)

6.3.2. Sociāli integrētu dzīvojamo apkaimju veidošana

Veidojot daudzveidīgu mājokļa piedāvājumu vienlaikus nepieciešams veicināt funkcionāli daudzpusīgu un sociāli integrētu dzīvojamo apkaimju izveidi. Tas sekmēs tādas negatīvas tendences mazināšanos kā pilsētu dzīvojamo rajonu noslāņošanos pēc to iedzīvotāju ienākumu līmeņa. Dzīvojamo apkaimju funkcionālā daudzpusība, tuvinot iedzīvotājiem nepieciešamos pakalpojumus, uzlabos dzīves kvalitāti kopumā

Risināmie uzdevumi:

- 2) veicināt dzīves vides uzlabošanu visām sabiedrības grupām, jo sevišķi sociāli mazaizsargātajiem slāņiem, (pensionāriem, bērniem un cilvēkiem ar īpašām vajadzībām)

(47,48.lpp)

Ziņojums par nacionālo sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģiju 2008.-2010.gadam.

<http://www.lm.gov.lv/text/549>

Dokumentā, raksturojot situāciju, ir sniegta statistika par personām ar invaliditāti kopumā, šo personu nodarbinātību, motivāciju strādāt, izglītības līmeni. Situācijas raksturojums balstīts uz mērķa grupas – personu ar invaliditāti aptauju rezultātiem. Vajadzību analīzē nav izdalītas atsevišķi invaliditātes veidi.

Dokumentā lietoti šādi termini:

- persona ar invaliditāti;
- invalīdi un personas ar funkcionāliem traucējumiem.
- izglītojamo ar speciālām vajadzībām
- izglītojamajie ar funkcionāliem traucējumiem
- cilvēki ar speciālām vajadzībām
- personas ar garīga rakstura traucējumiem
- bērni un jaunieši ar mācīšanās problēmām un ar zemām pamatprasmēm

Iekļaušanas plānā paredzēti trīs galvenie darbības virzieni – iekļaušana darba tirgū, galvenokārt, piedāvājot apmācības iespējas; ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošana (pabalsti), kā arī kvalitatīvu sociālo pakalpojumu pieejamība.

Dokuments paredz dziļāku pakalpojumu nepieciešamības analīzi plānošanas reģionos, kā arī izstrādāt rekomendācijas par nepieciešamo pakalpojumu iekļaušanu dažādu līmeņu attīstības centru „minimālajā grozā”

Dokuments paredz veicināt šādu pakalpojumu attīstīšanu:

- Radīt priekšnosacījumus sociālās aprūpes pakalpojumu sistēmas pilnveidei personām ar garīga rakstura traucējumiem (Valsts programmas izstrāde);
- Nodrošināt personām ar garīga rakstura traucējumiem, kuras atrodas sociālās aprūpes institūcijās, iespējas reintegrēties sabiedrībā un apgūt patstāvīgās dzīves iemaņas (pusceļa mājas);
- Uzlabot personām ar garīga rakstura traucējumiem alternatīvās sociālās aprūpes pakalpojumu pieejamību (grupu mājas un dienas centri);
- Veicināt pakalpojumu pieejamību un vienlīdzīgas nodarbinātības iespējas, nodrošinot bērnu, personu ar funkcionāliem traucējumiem un pensijas vecuma personu sociālās aprūpes, sociālo prasmju attīstības, izglītošanas un brīvā laika pavadīšanas iespējas (alternatīvās aprūpes centri).

Turpinājumā – izvilkumi no dokumenta, kas attiecas uz personām ar funkcionāliem traucējumiem.

Invaliditāte ir saistīta ar paaugstinātu materiālās atstumtības risku ne tikai pašam invalīdam, bet arī ģimenei, kurā ir persona ar invaliditāti. Kopumā personas ar invaliditāti ir 4% mājsaimniecību, bet starp nabadzīgajām mājsaimniecībām 14% kāds no ģimenes locekļiem ir ar invaliditāti. No ģimenēm, kurās ir persona ar invaliditāti, 39% dzīvo zem nabadzības riska sliekšņa¹.

Galvenie invalīdu nabadzības un sociālās atstumtības iemesli ir zemie ienākumi, vides nepieejamība un sabiedrībā vēl arvien valdošie stereotipi. Iedzīvotāju aptaujas dati liecina, ka pašlaik ir nodarbināti 21% invalīdu. Diemžēl tikai 6% invalīdu aktīvi meklē darbu un būtu gatavi uzsākt strādāt tuvāko divu nedēļu laikā. Lielākā daļa (73%) invalīdu nestrādā un darbu nemeklē, pamatā (85%) uzskatot, ka strādāt neļauj veselības stāvoklis. Galvenais, kas kavē invalīdu darba meklēšanas centienus un, viņuprāt, arī traucē atrast darbu, ir sliktā veselība, invaliditāte. Invalīdu izglītības līmenis ir zemāks nekā vidējais iedzīvotāju izglītības līmenis. 10% invalīdu ir augstākā izglītība, bet 19% nav ieguvuši vairāk kā pamatizglītību. Neraugoties uz to, ka trešdaļa (34%) invalīdu nav ieguvuši ar diplomu apliecinātu profesiju/profesionālo kvalifikāciju, tikai 13% no viņiem pēdējo divu gadu laikā mācījušies kādosursos. Invalīdu izglītības līmeņa paaugstināšanā nozīmīga loma ir tālmācībai un nepilna laika studijām augstskolā. Svarīga loma invalīdu veselības nodrošināšanā un darbaspēju uzturēšanā ir rehabilitācijai. Pašreizējās rehabilitācijas iespējas ir nepietiekamas un ir nepieciešami rehabilitācijas pakalpojumi uz vietas, t.i., tuvāk invalīdu dzīvesvietai.

(26.lpp)

Specifiskās nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas Latvijā:

- invalīdi un personas ar funkcionāliem traucējumiem;

(27.lpp)

Nemot vērā situācijas raksturojumu nabadzības un sociālās atstumtības jomā, kā arī attiecībā uz dažādu pakalpojumu pieejamību, 2008.-2010.gada periodā tiek izvirzīti šādi trīs prioritārie sociālā iekļaušanas uzdevumi:

- 1. SEKMĒT EFEKTĪVĀKU LĪDZDALĪBU UN INTEGRĀCIJU DARBA TIRGŪ.**
- 2. UZLABOT IENĀKUMU ATBALSTA SISTĒMAS.**
- 3. SEKMĒT PIEEJAMĪBU KVALITATĪVIEM PAKALPOJUMIEM.**

(27.lpp)

2.3.1. Profesionālās izglītības sistēmas kvalitātes un pieejamības uzlabošana

Attīstīt profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu pieejamību personām ar invaliditāti (indikatori: katru gadu (2008.,2009.,2010.) uzsākts īstenot divas jaunas profesionālās rehabilitācijas programmas; profesionālo rehabilitāciju saņēmušo personu skaits)

---

¹ Pētījums „Bezdarba un sociālās atstumtības iemesli un ilgums” LU Filozofijas un socioloģijas institūts, 2006.-2007.g.

(LM; valsts budžets). /2007.gadā nodrošinātas 19 profesionālās rehabilitācijas programmas; profesionālo rehabilitāciju saņēma 542 personas/.
(29.lpp)

2.3.2. Pasākumi nodarbinātības iespēju paplašināšanai

Sekmēt sociālās atstumtības riskam pakļauto personu nodarbinātības iespējas (indikators: iesaistīto personu skaits aktīvajā nodarbinātības pasākumā „Pasākumi noteiktām personu grupām” (t.sk., subsidētā nodarbinātība) 2008.gadā – 1012; 2009. un 2010.gadā – 400) (LM; valsts budžets, ES struktūrfondu līdzekļi). /2007.gadā pasākumos noteiktām personu grupām tika iesaistīti 1 816 bezdarbnieki/.
(29.,30.lpp)

Sniegt kompleksu atbalsta kopumu sociālās atstumtības riskam pakļautajiem bezdarbniekiem tālākai integrācijai darba tirgū (indikators: iesaistīto personu skaits aktīvajā nodarbinātības pasākumā „Kompleksie atbalsta pasākumi” 2008.gadā – 41; 2009.gadā – 2000; 2010.gadā – 2300) (LM; valsts budžets, ES struktūrfondu līdzekļi). /Pilotprojektā 2007.gadā tika iesaistīti 42 bezdarbnieki ar invaliditāti/.
(30.lpp)

2.4. (2) prioritārais uzdevums - uzlabot ienākumu atbalsta sistēmas

2.4.1. Iedzīvotāji ar zemiem ienākumiem

Veicināt invalīdu, apgādniekus zaudējošo bērnu un nenodarbināto personu, kuras pārsniegušas vecumu, kas dod tiesības uz vecuma pensiju, dzīves līmeņa pakāpenisku uzlabošanu un invalīdu aktīvāku integrēšanu sabiedrībā (indikators: ar 2009.gada 1.janvāri valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts invalīdiem kopš bērnības – 75 Ls/mēn.) (LM; valsts budžets). /līdz 2009.gada 1.janvārim valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs invalīdiem kopš bērnības – 50 Ls/mēn./.

2.5. (3) prioritārais uzdevums - Sekmēt pieejamību kvalitatīviem pakalpojumiem

2008.-2010.gada periodā ir izvirzīti šādi veicamie pasākumi: (1) no jauna izveidoto PC izpēte; (2) sagatavot metodiskos ieteikumus sekmīgai PC darbībai; (3) izanalizēt iedzīvotājiem sniedzamo pakalpojumu pieejamību un kvalitātes nodrošināšanu; (4) izstrādāt rekomendācijas par nepieciešamo pakalpojumu veidu iekļaušanu dažādā līmeņa attīstības centru „minimālajā grozā” (RAPLM; valsts budžets).

Katrā plānošanas reģionā tiks izstrādātas sociālo pakalpojumu vidēja termiņa nozares attīstības programmas ar nolūku pilnveidot personu ar funkcionāliem traucējumiem un viņu ģimenes locekļu, bezpajumtnieku un citu sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu sociālās un funkcionālās prasmes, lai veicinātu nodarbinātību un integrāciju sabiedrībā. Veicot situācijas izpēti, katrā plānošanas reģionā tiks identificētas mērķa grupas, kurām ir nepieciešami sociālie pakalpojumi konkrētās teritorijās, kam atbilstoši tiks plānoti nepieciešamie risinājumi (LM; valsts budžets, ES struktūrfondu līdzekļi).

(33.lpp)

2.5.1. Izglītība

Veicināt iekļaujošas vispārējās un profesionālās izglītības sistēmas izveidi (indikatorī: vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs 2009.gadā izglītojamo ar speciālām vajadzībām skaits palielinās par 19%, 2013.gadā – par 27% (% no izglītojamo ar speciālām vajadzībām skaita); pasākumi iekļaujošas izglītības un sociālās atstumtības riskam pakļauto jauniešu atbalsta sistēmas izveidei; pašvaldībās izveidoto atbalsta dienestu skaits – 10; 2009.gadā izveidoti metodiski konsultatīvie 3 centri; līdz 2010.gadam pielāgotas 15 vispārīzglītojošās skolas izglītojamajiem ar funkcionāliem traucējumiem) (IZM; pašvaldības, ES struktūrfondu līdzekļi). */2007./2008.mācību gadā profesionālās izglītības iestādēs mācījās 294 izglītojamie ar speciālām vajadzībām/.*

(33.lpp)

Uzlabot pedagoģiskās kompetences darbam ar dažādām mērķauditorijām (t.sk. cilvēki ar speciālām vajadzībām, personas no brīvības atņemšanas vietām, bēgļi, imigranti) (indikatoris: 5000-7000 pedagogi, kuri apmācīti darbam ar dažādām mērķauditorijām) (IZM; valsts budžets).

(33.lpp)

Attīstīt piemērotu izglītības un tālākizglītības piedāvājumu bērniem un jauniešiem ar mācīšanās problēmām un ar zemām pamatprasmēm (indikatorī: īstenoto izglītības programmu skaits sociālās korekcijas izglītības iestādēs; jauniešu skaits, kuriem nodrošināti atbalsta pasākumi) (IZM; valsts budžets) */uz 01.09.08. īstenotas 6 sociālās korekcijas programmas/.*

(33.lpp)

Veicināt sociālās atstumtības riskam pakļauto jauniešu līdzdalību un dzīves prasmju apguvi, izglītojot sociālos darbiniekus un cilvēkus, kas veic darbu ar jaunatni, par neformālās izglītības izmantošanu darbā šo mērķa grupu (indikatorī: katru gadu 2008, 2009.,2010.gada periodā: organizētas vismaz divas apmācības (katrā apmācībā vismaz 20 dalībnieki) sociālajiem darbiniekiem un cilvēkiem, kas veic darbu ar jaunatni; izdots vismaz viens izglītojošs materiāls par neformālās izglītības izmantošanu darbā ar sociālajai atstumtībai pakļautajiem jauniešiem) (BM; Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra).

(34.lpp)

Attīstīt un pilnveidot ģimenes atbalsta un koordinācijas sistēmu (indikatorī: 2008.gadā izveidots viens daudzfunkcionāls krīzes centrs; 2008.gadā nodrošinātas iespējas saņemt 2 597 psihologu konsultācijas (2009. un 2010. gadā - vismaz 1 200 psihologu konsultācijas ikgadēji) audžuģimenēm, aizbildņiem un adoptētāju ģimenēm, kā arī ģimenēm ar bērniem krīzes situācijās; līdz 2010.gadam ikgadēji izveidotas ģimeņu, arī audžuģimeņu, adoptētāju un aizbildņu 12 atbalsta grupas Latvijas reģionos; izstrādāts ģimenes atbalsta koordinācijas sistēmas plāns un apmācīti bērnu tiesību aizsardzības jomā strādājoši speciālisti) (BM; valsts budžets). */2007.gadā izveidoti 2 daudzfunkcionālie krīzes centri; 2007.gadā nodrošinātas 2 670 psihologu konsultācijas; 2007. gadā izveidotas 10 ģimeņu, arī audžuģimeņu, adoptētāju un aizbildņu atbalsta grupas Latvijas reģionos/.*

(34.lpp)

2.5.3. Mājoklis

Veicināt mājokļu pieejamību iedzīvotājiem, stimulējot pašvaldības īres namu un sociālo dzīvojamo māju būvniecību (indikatoris: piešķirtas mērķdotācijas pašvaldībām: 2008.gadā – 12) (EM; valsts budžets) /2007.gadā piešķirtas mērķdotācijas 13 pašvaldībām/.

(35.lpp)

2.5.4. Transports

Nodrošināt sabiedriskā transporta pieejamību (indikatoris: pielāgotu autoostu un dzelzceļa staciju (5% no 171 dzelzceļu stacijām) skaits; pielāgotu dzelzceļa platformu skaits; jaunu vai modernizētu pielāgotu sabiedriskā transporta līdzekļu skaits) (SM; valsts budžets, ES struktūrfondu līdzekļi). /uz 01.09.08. ir pielāgotas 90% autoostu ēkas, no 171 dzelzceļu stacijām neviena nav pielāgota; 617 pielāgoti autobusi (2007.gadā – iegādāti 25 jauni)/.

2.5.6. Personas ar invaliditāti un vecie ļaudis

Turpināt īstenot personu ar invaliditāti vienlīdzīgu iespēju politiku (indikatoris: ziņojums par koncepcijas „Vienādas iespējas visiem” (1998-2010) īstenošanas gaitu; ziņojums par „Rīcības plāna invaliditātes un tās izraisīto seku mazināšanas pamatnostādņu 2005.-2015.gadam īstenošanai” īstenošanas gaitu; sagatavots Rīcības plāns ANO konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām īstenošanai) (LM; iesaistītās nozaru ministrijas; pašvaldības).

Radīt priekšnosacījumus sociālās aprūpes pakalpojumu sistēmas pilnveidei personām ar garīga rakstura traucējumiem (indikatoris: 2008.gadā izstrādāta programma sociālās aprūpes pakalpojumu attīstībai 2009.- 2013.gadam personām ar garīga rakstura traucējumiem) (LM; valsts budžets).

Nodrošināt personām ar garīga rakstura traucējumiem, kuras atrodas sociālās aprūpes institūcijās, iespējas reintegrēties sabiedrībā un apgūt patstāvīgās dzīves iemaņas (indikatoris: personas, kuras izmanto pusceļa mājas pakalpojumu: 2008.gadā – 190; 2009.gadā – 240; 2010.gadā – 300) (LM, valsts budžets) /2007. gadā pusceļa mājas pakalpojumus izmantoja 110 personas/.

Uzlabot personām ar garīga rakstura traucējumiem alternatīvās sociālās aprūpes pakalpojumu pieejamību (indikatoris: katru gadu 2008., 2009., 2010. izveidotas valsts līdzfinansētas trīs grupu mājas un dienas centri) (LM; valsts budžets; pašvaldību budžets). /2007.gadā – 10 grupu mājas (dzīvokļi) (finansētas no pašvaldības budžeta); 5 grupu mājas (ar valsts līdzfinansējumu); 2007.gada beigās – 69 pašvaldību dienas centri un 22 nevalstisko organizāciju un citu juridisko personu institūcijas/.

Veicināt alternatīvo aprūpes pakalpojumu attīstību pensijas vecuma personām (indikatoris: nodrošināts aprūpes mājā pakalpojums 2008.gadā – 10000 personām; 2009.gadā – 10500 personām; 2010.gadā – 11000 personām (LM; pašvaldību budžets). /2007.gadā aprūpes mājās pakalpojums nodrošināts 10851 personām/.

Veicināt pakalpojumu pieejamību un vienlīdzīgas nodarbinātības iespējas, nodrošinot bērnu, personu ar funkcionāliem traucējumiem un pensijas vecuma personu sociālās

aprūpes, sociālo prasmju attīstības, izglītošanas un brīvā laika pavadīšanas iespējas (indicators: līdz 2009.gadam atbalstīt sešus alternatīvās aprūpes centrus (līdz 2013.gadam – 13); ar alternatīvās aprūpes centru pakalpojumiem apkalpot 231 personas (līdz 2013.gadam – 500) (RAPLM, ES struktūrfondu līdzekļi).

(37.lpp)

Rīcības plāns invaliditātes un tās izraisīto seku mazināšanas politikas pamatnostādņu īstenošanai 2005 – 2015. gadam

Rīcības plāns neietver mērķa grupas raksturojumu un vajadzību analīzi – tas izriet no „Par Invaliditātes un tās izraisīto seku mazināšanas politikas pamatnostādņēm 2005.-2015.gadam”, kurās šāda analīze ir veikta.

Dokumentā minēti šādi termini mērķa grupas apzīmēšanai:

- invalīdi, kuriem nepieciešams īslaicīgs atbalsts viņu atgriešanai darba tirgū;
- invalīdi;
- personas ar smagiem garīga rakstura traucējumiem (tai skaitā ar psihiskām saslimšanām);
- invalīdi ar garīga rakstura traucējumiem;
- invalīdi kopš bērnības;
- invalīdi ar ļoti smagiem funkcionāliem traucējumiem;
- personas ar draudošu invaliditāti;
- invalīdi, kuriem ir apgrūtināta pārvietošanās.

Programma paredz ieviest šādus pakalpojumus un atbalstu:

- Turpināt attīstīt subsidētās nodarbinātības pasākumus invalīdiem, kuriem nepieciešams īslaicīgs atbalsts viņu atgriešanai darba tirgū;
- Ieviest valsts atbalsta programmu specializēto darbinīcu izveidošanai un funkcionēšanai, ja šajās darbnīcās strādājošo invalīdu skaits nav mazāks par 75% no kopējā nodarbināto skaita;
- Turpināt atbalsta pasākumus personām ar smagiem garīga rakstura traucējumiem (tai skaitā ar psihiskām saslimšanām), kuras atrodas ārstniecības vai ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas iestādēs;
- Paredzēt valsts budžeta finansējumu invalīdu atbalstītā darba programmu īstenošanai;
- Paredzēt valsts atbalsta programmu darbā iekārtošanas institūciju izveidei, kuras reģistrēs invalīdus ar garīga rakstura traucējumiem un nosūtīs viņus veikt algotu pagaidu darbu kādas personas labā pēc tās pieprasījuma;
- Izdarīt grozījumus normatīvajos aktos un noteikt atbildīgo institūciju par invalīdu darba vietu novērtēšanu un aprīkošanu ar tehniskajiem palīgīdzekļiem atbilstoši invalīda funkcionālo traucējumu veidam un veicamā darba raksturam;
- Individuālo sociālās rehabilitācijas plānu izstrādāšana un īstenošana;
- Atcelt atsevišķas normas, kas ierobežo veikt noteikta rakstura darbus invaliditātes dēļ, vienlaikus saglabājot normas, kas aizsargā personas ar draudošu invaliditāti.;
- Attīstīt jaunas profesionālās rehabilitācijas programmas invalīdiem jaunu, darba tirgū pieprasītu, profesiju apguvei, ieviest invalīdu vajadzībām atbilstošas apmācību metodes;
- Sociālās apdrošināšanas un sociālo pakalpojumu sistēmas reglamentējošo tiesību aktu harmonizācija, ņemot vērā pamatnostādņēs noteikto pasākumu īstenošanu;

- Noteikt atbalsta pasākumus invalīdiem ar ļoti smagiem funkcionāliem traucējumiem asistenta pakalpojumu nodrošināšanai;
- Noteikt atbalsta pasākumu finansēšanu no valsts sociālās apdrošināšanas budžeta personām ar draudošu invaliditāti ārstniecības un rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai;
- Regulāri pārskatīt pabalstu transporta izdevumu kompensēšanai invalīdiem, kuriem ir apgrūtināta pārvietošanās;
- Regulāri pārskatīt piemaksas apmēru pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu;
- Palielināt tehnisko palīglīdzekļu apjomu, veidus un uzlabot to kvalitāti.

Turpinājumā doti izvilkumi no rīcības plāna.

<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2004>

**RĪCĪBAS PLĀNS INVALIDITĀTES UN TĀS IZRAISĪTO SEKU MAZINĀŠANAS
POLITIKAS PAMATNOSTĀDŅU
ĪSTENOŠANAI 2005.-2015. GADAM
(informatīvā daļa)**

3. Invalīdu nodarbinātības veicināšana							
3.2.	Turpināt attīstīt subsidētās nodarbinātības pasākumus invalīdiem, kuriem nepieciešams īslaicīgs atbalsts viņu atgriešanai darba tirgū;	Valsts budžeta likumā katram gadam noteiktā finansējuma apjomā	Valsts pamatbudžets	LM, NVA, TPC	2006.-2015. gads	Nodrošināts īslaicīgs atbalsts invalīdu atgriešanai darba tirgū	Grozījumi MK 17.06.2003. noteikumos Nr.309 "Aktīvo nodarbinātības pasākumu organizēšanas un finansēšanas kārtība un aktīvo nodarbinātības pasākumu realizētāju izvēles principi"
3.3.	Ieviest valsts atbalsta programmu specializēto darbnīcu	Ls 3 570,0	ERAF	LM, SPP, SIC, TPC	2010.gads	Nodarbināto invalīdu ar smagiem funkcionālajiem traucējumiem skaita pieaugums	Grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, paredzot deleģējumu Ministru

	izveidošanai un funkcionēšanai, ja šajās darbnīcās strādājošo invalīdu skaits nav mazāks par 75% no kopējā nodarbināto skaita;						kabinetam, noteikt kārtību kādā izveidojamas specializētās darbnīcas un nodrošināma to funkcionēšana
3.4.	Regulāri paaugstināt iedzīvotāju ienākuma nodokļu papildu atvieglojumu invalīdiem	Paredzamo budžeta ieņēmumu samazinājumu kompensēs kopējais iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu pieaugums un līdz ar to nav paredzama ietekme uz valsts un pašvaldību budžetu		FM	2006.-2015. gads	Nodarbināto invalīdu skaita pieaugums, invalīdu tiesību nodrošināšana. Papildus nodokļa atvieglojuma apmēra palielināšana samazinās nodokļu slogu invalīdiem un novērsīs šo personu reālo ienākumu samazināšanos inflācijas ietekmē	Grozījumi MK 08.04.97. noteikumos Nr.138 "Noteikumi par iedzīvotāju ienākuma nodokļa papildu atvieglojumiem invalīdiem, politiski represētajām personām un nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem"

3.5.	Turpināt atbalsta pasākumus personām ar smagiem garīga rakstura traucējumiem (tai skaitā ar psihiskām saslimšanām), kuras atrodas ārstniecības vai ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas iestādēs	Valsts budžeta likumā katram gadam noteiktā finansējuma apjomā	Valsts pamatbudžets	LM, SPP, SIC, VM, GVVA	2010.gads	Veicināta aktivizēšanas pasākumu veikšana atbilstoši personu vajadzībām un funkcionālo traucējumu smagumam. Nodarbināto invalīdu ar smagiem funkcionālajiem traucējumiem (tai skaitā ar psihiskām saslimšanām) skaita pieaugums. Nodarbinātības terapijas pasākumos iesaistīto personu ar psihiskām saslimšanām skaita pieaugums.	<p>Grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, paredzot deleģējumu Ministru kabinetam, noteikt kārtību kādā izveidojamas specializētās darbnīcas un nodrošināma to funkcionēšana</p> <p>Grozījumi MK 19.02.2002. noteikumos Nr.77 „Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm</p>
------	---	--	---------------------	-------------------------------	-----------	---	--

							un to struktūrvienībām”
3.6.	Paredzēt valsts budžeta finansējumu invalīdu atbalstītā darba programmu īstenošanai;	Valsts budžeta likumā katram gadam noteiktā finansējuma apjomā	Valsts pamatbudžets	LM, NVA	2006.-2015. gads	Programmas “Atbalstītais darbs” ietvaros nodarbināto invalīdu skaita pieaugums	Grozījumi MK 17.06.2003. noteikumos Nr.309 “Aktīvo nodarbinātības paskumu organizēšanas un finansēšanas kārtība un aktīvo nodarbinātības pasākumu realizētāju izvēles principi”
3.7.	Paredzēt valsts atbalsta programmu darbā iekārtošanas institūciju izveidei, kuras reģistrēs invalīdus ar garīga rakstura	Valsts budžeta likumā katram gadam noteiktā finansējuma apjomā	Valsts pamatbudžets	LM	2011.gads	Pagaidu darbos nodarbināto invalīdu ar garīga rakstura traucējumiem skaita pieaugums	Normatīvā akta izstrāde, kas reglamentēs pagaidu darba aģentūru izveidi

	traucējumiem un nosūtīs viņus veikt algotu pagaidu darbu kādas personas labā pēc tās pieprasījuma						
3.8.	Izdarīt grozījumus normatīvajos aktos un noteikt atbildīgo institūciju par invalīdu darba vietu novērtēšanu un aprīkošanu ar tehniskajiem palīg līdzekļiem atbilstoši invalīda funkcionālo traucējumu veidam un veicamā darba raksturam.	Nav nepieciešams		LM, TPC, NVA	2009.gads	Noteikta atbildīgā institūcija par invalīdu darba vietu novērtēšanu un aprīkošanu ar tehniskajiem palīg līdzekļiem atbilstoši invalīda funkcionālo traucējumu veidam un veicamā darba raksturam, kā arī novērtēšanas un aprīkošanas kārtība	Likumprojekts „Invalīdu nodarbinātības likums” Grozījumi MK 20.01.2004. noteikumos Nr.38 “Valsts aģentūras “tehnisko palīg līdzekļu centrs” nolikums”
3.9.	Individuālo sociālās rehabilitācijas plānu izstrādāšana un īstenošana	Pašvaldību budžeta likumā katram gadam noteiktā finansējuma apjomā		Pašvaldības	2006.-2015. gads	Nodrošināta pēctecīga un koordinēta pakalpojumu saņemšana invalīdu integrācijai sabiedrībā un darba tirgū	Jauni normatīvie akti vai grozījumi esošajos normatīvajos aktos nav nepieciešami
3.10.	Atcelt atsevišķas normas, kas	Nav nepieciešams		LM	2006.gads	Nodrošināta iespēja invalīdiem veikt noteikta	Grozījumi Ministru kabineta 2004.gada

	ierobežo veikt noteikta rakstura darbus invaliditātes dēļ, vienlaikus saglabājot normas, kas aizsargā personas ar draudošu invaliditāti.					rakstura darbus, kas šobrīd ir aizliegti.	8.jūnija noteikumos Nr.527 „Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude”
3.11.	Attīstīt jaunas profesionālās rehabilitācijas programmas invalīdiem jaunu, darba tirgū pieprasītu, profesiju apguvei, ieviest invalīdu vajadzībām atbilstošas apmācību metodes	Valsts budžeta likumā katram gadam noteiktā finansējuma apjomā	Valsts pamatbudžets	LM, SIC	2006.-2011. gads	Ieviestas jaunas profesionālās izglītības programmas, kas veicinās invalīdu nodarbinātību	Jauni normatīvie akti vai grozījumi esošajos normatīvajos aktos nav nepieciešami
4. Invalīdu sociālās nodrošināšanas sistēmas pilnveide							
4.1.	Sociālās apdrošināšanas un sociālo pakalpojumu sistēmas reglamentējošo	Nav nepieciešams		LM, TM, VK,	2006.-2015. gads	Harmonizēti tiesību akti, lai nodrošinātu Pamatnostādnēs noteikto pasākumu īstenošanu	Grozījumi likumā „Par valsts pensijām”, „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu” un Valsts sociālo pabalstu

	tiesību aktu harmonizācija, ņemot vērā pamatnostādņēs noteikto pasākumu īstenošanu						likumā.
4.2.	Diferencēt valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru invalīdiem kopš bērnības, ņemot vērā invaliditātes smaguma pakāpi	Ir nepieciešams papildu finansējums Ls 5 969,34 vidēji gadā Ls 29 846,7 kopā	Valsts pamatbudžets	LM, TM, VK	2011.gads	Uzlabota invalīdiem kopš bērnības sociālā situācija.	Grozījumi Ministru kabineta 26.07.2005. noteikumos Nr.561 „Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību”.
4.3.	Noteikt atbalsta pasākumus invalīdiem ar ļoti smagiem funkcionāliem traucējumiem asistenta pakalpojumu nodrošināšanai	Ir nepieciešams papildu finansējums Ls 2 561,3 vidēji gadā Ls 20 490,4 kopā	Valsts pamatbudžets	LM	2008.gads	Veicināta invalīdu integrācija sabiedrībā nosakot un īstenojot valsts atbalsta programmu invalīdiem ar ļoti smagiem funkcionāliem traucējumiem	Jaunais Invalīdu sociālās aizsardzības likums
4.4.	Noteikt atbalsta pasākumu	Paredzamos budžeta izdevumus	Sociālās apdrošināšanas	LM, VM, VSAA	2011.gads	Nodrošināta savlaicīga un kvalitatīva medicīniskā	MK noteikumi „Par kārtību, kādā tiek

	finansēšanu no valsts sociālās apdrošināšanas budžeta personām ar draudošu invaliditāti ārstniecības un rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai.	kompensēs III invaliditātes grupas turpmāka nenoteikšana, kā rezultātā netiks no jauna piešķirtas III invaliditātes grupas pensijas un šos līdzekļus izmantos ārstniecības un rehabilitācijas pakalpojumiem personām ar draudošu invaliditāti.	speciālais budžets (normas īstenošanu nodrošinās piešķirto valsts budžeta līdzekļu ietvaros)			rehabilitācija personām ar draudošu invaliditāti.	noteiktas personas, kuras sakarā ar draudošo invaliditāti iegūst tiesības saņemt ārstniecības un rehabilitācijas pakalpojumus, un šo pakalpojumu apjoms”.
4.5.	Regulāri pārskatīt pabalstu transporta izdevumu kompensēšanai invalīdiem, kuriem ir apgrūtināta pārvietošanās.	Ir nepieciešams papildu finansējums Ls 1 121,6 vidēji gadā Ls 10 094,5 kopā	Valsts pamatbudžets	LM	2007.-2015. gads	Veicināta invalīdu, kuriem ir apgrūtināta pārvietošanās, dzīves līmeņa pakāpeniska uzlabošanās un integrēšanās sabiedrības sociālekonomiskajā vidē.	Grozījumi Ministru kabineta 26.07.2005. noteikumos Nr.563 „Noteikumi par pabalsta apmēru transporta izdevumu kompensēšanai invalīdiem, kuriem ir apgrūtināta pārvietošanās, tā pārskatīšanas kārtību un pabalsta piešķiršanas un izmaksas kārtību”
4.6.	Regulāri pārskatīt	Ir nepieciešams	Valsts	LM	2008.gads	Veicināta invalīdu kopš	Grozījumi Ministru

	piemaksas apmēru pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu	papildu finansējums Ls 5549,9 vidēji gadā, Ls 44 399,0 kopā	pamatbudžets			bērnības dzīves līmeņa pakāpeniska uzlabošanās un aktīvāka integrēšana sabiedrībā.	kabineta 26.07.2005. noteikumos Nr.561 „Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību”.
4.7.	Palielināt tehnisko palīgīdzekļu apjomu, veidus un uzlabot to kvalitāti	Ir nepieciešams papildu finansējums Ls 948,0 vidēji gadā, Ls 8 532,0 kopā	Valsts pamatbudžets	LM, TPC	2006.- 2015. gads	Iedzīvotāji saņem kvalitatīvus, valsts apmaksātus tehniskos palīgīdzekļus pēc iespējas tuvāk dzīvesvietai - mājās vai filiālēs, nodrošināta ražotāju kontrole un pārbaude vai saņemtais tehniskais palīgīdzeklis atbilst personas funkcionālo traucējuma veidam un atskaites dokumentos norādītajam. Samazinās rindas tehnisko palīgīdzekļu saņemšanai.	Jauni normatīvie akti vai grozījumi esošajos normatīvajos aktos nav nepieciešami

(13.-16.lpp)

Programma sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu attīstībai personām ar garīga rakstura traucējumiem

2009.- 2013.gadam

www.mk.gov.lv/doc/2005/LMProgr_301208_kops.3051.doc

Mērķa grupas situācijas raksturojums vajadzību analīze:

Programmas izstrādē ņemti vērā ar LM 05.02.2007. rīkojumu Nr.13. „Par ar sociālo pakalpojumu sniegšanu saistīto problēmu apzināšanas un iespējamo risinājumu izstrādi” izveidotās darba grupas apzinātās ar sociālo pakalpojumu sniegšanu saistītās problēmas, apkopotie priekšlikumi un izstrādātie iespējamie risinājumi institūcijām alternatīvo sociālās aprūpes pakalpojumu attīstībai. Programmas pamatojumam izmantoti arī Sociālo pakalpojumu pārvaldes dati.

Programma orientēta uz vienu cilvēku ar funkcionāliem traucējumiem grupu – personām ar garīga rakstura traucējumiem.

Šajā grupā tiek diferencētas dažādas apakšgrupas atbilstoši šo cilvēku vajadzībām:

- personas ar dažāda smaguma garīgās attīstības traucējumiem;
- personas ar psihiskiem traucējumiem;
- personas ar pārvietošanās grūtībām;
- pilnībā kopjamas personas;
- jaunieši;
- personas ar redzes un dzirdes traucējumiem;
- personas, kam nepieciešama paliatīvā aprūpe.

Programmā ir ietverti sociālās aprūpes pakalpojumi, kas tiks realizēti institūcijās, kuras nodrošina institucionālā aprūpe, kā arī institūcijām alternatīvo sociālo pakalpojumu attīstības veicinošie pasākumi.

Paredzēts, ka Programmas izvirzītie mērķi un uzdevumi saskanēs ar reģionu attīstības programmās izvirzītajiem mērķiem, tādējādi Programmā iekļautie pasākumi dos ieguldījumu to sasniegšanā.

Plānotie pasākumi institūcijās:

1. samazināt rindu uz ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu;
2. sakārtot SAC (Sociālās aprūpes centru) ēku tehnisko stāvokli, lai nodrošinātu personām drošu vidi un atbilstošus dzīves apstākļus;
3. nodrošināt personu vajadzībām atbilstošus sociālās aprūpes pakalpojumus;
4. paaugstināt personāla kapacitāti.

Plānotie pasākumi alternatīvo pakalpojumu attīstībai.

Veicināt pakalpojumu attīstību pašvaldībās

- Sekmēt grupu māju (dzīvokļu) pakalpojumu pieejamību;
- Attīstīt specializēto darbnīcu pakalpojumu pašvaldībās;
- Attīstīt konsultatīvos pakalpojumus sociālās aprūpes pakalpojumu sniedzējiem un organizētājiem;
- Obligāti nodrošināmo alternatīvās sociālās aprūpes pakalpojumu apjoma un satura noteikšana;
- Veicināt alternatīvās sociālās aprūpes pakalpojumu attīstību un deinstitucionalizāciju;
- Veicināt sociālā darba ar personām attīstību.

Uzlabot pakalpojumu plānošanu, administrēšanu un kontroli

- Nodrošināt alternatīvo sociālās aprūpes pakalpojumu atbilstību kvalitātes prasībām
- Izveidot sociālo pakalpojumu attīstības plānus reģionos
- Nodrošināt metodisko atbalstu pakalpojumu sniedzējiem, valsts un pašvaldības institūcijām un iedzīvotājiem
- Nodrošināt personām un ģimenēm nepieciešamo atbalstu, konsultācijas un informāciju par sociālajiem pakalpojumiem

Turpinājumā – izvilkumi no programmas teksta.

Personu dzīves laikā notiek arī būtiskas izmaiņas viņu funkcionālajā stāvoklī. Līdz ar to institūcijās ir visai dažāds personu sastāvs – bieži vien kopā atrodas gan personas ar dažāda smaguma garīgās attīstības traucējumiem, gan psihiskiem traucējumiem, ir personas ar pārvietošanās grūtībām, kā arī pilnībā kopjamas.

(13.lpp)

Neskatoties uz to, ir lietderīgi veidot atsevišķus specializācijas veidus, kā arī institūciju iekšējo strukturēšanu nodaļās, kurās ir, piemēram, jaunieši, personas ar pārvietošanās grūtībām, ar redzes un dzirdes traucējumiem, paliatīvās aprūpes nodaļas (piesaistot tām atbilstošu apkalpojošo personālu un papildus finansējumu) utml.

(14,15.lpp)

Kanādas/ASV aprūpes modelis. Tas nozīmē, ka klientam tiek noteikti 4 aprūpes līmeņi. I aprūpes līmenis nozīmē, ka klients ir spējīgs veikt pašaprūpi, saprot, spēj analizēt un savu spēju robežās kontrolēt situāciju; II aprūpes līmenis – veic pašaprūpi, bet nedaudz ir pieskatāmi fizisku vai citu ierobežojumu dēļ; III aprūpes līmenis ir kontrolējamie klienti, kuri pašaprūpi nav spējīgi veikt patstāvīgi, novērojami, pieskatāmi; IV aprūpes līmenis - klienti, kuri pilnībā ir atkarīgi no apkārtējo palīdzības, nespējīgi spriest, nekontrolē savu rīcību vai ir bezsamaņā.

(15.lpp)

Lai sakārtotu valsts finansēto sociālās aprūpes pakalpojumu sniegšanu, tiek izvirzīti šādi uzdevumi (sīkāk skat. 1.tabulā):

5. samazināt rindu uz ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu;
6. sakārtot SAC ēku tehnisko stāvokli, lai nodrošinātu personām drošu vidi un atbilstošus dzīves apstākļus;
7. nodrošināt personu vajadzībām atbilstošus sociālās aprūpes pakalpojumus;
8. paaugstināt personāla kapacitāti.

(16.lpp)

Programma paredz arī alternatīvo pakalpojumu attīstību

1. Uzdevums – veicināt pakalpojumu attīstību pašvaldībās

1. Sekmēt grupu māju (dzīvokļu) pakalpojumu pieejamību
2. Attīstīt specializēto darbnīcu pakalpojumu pašvaldībās
3. Attīstīt konsultatīvos pakalpojumus sociālās aprūpes pakalpojumu sniedzējiem un organizētājiem
4. Obligāti nodrošināmo alternatīvās sociālās aprūpes pakalpojumu apjoma un satura noteikšana
5. Veicināt alternatīvās sociālās aprūpes pakalpojumu attīstību un deinstitucionalizāciju
6. Veicināt sociālā darba ar personām attīstību

2. Uzdevums- uzlabot pakalpojumu plānošanu, administrēšanu un kontroli

7. Nodrošināt alternatīvo sociālās aprūpes pakalpojumu atbilstību kvalitātes prasībām
8. Izveidot sociālo pakalpojumu attīstības plānus reģionos
9. Nodrošināt metodisko atbalstu pakalpojumu sniedzējiem, valsts un pašvaldības institūcijām un iedzīvotājiem
10. Nodrošināt personām un ģimenēm nepieciešamo atbalstu, konsultācijas un informāciju par sociālajiem pakalpojumiem

Lai sasniegtu programmā izvirzīto mērķi, ir paredzēts sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu personām ar garīga rakstura traucējumiem attīstīt divos virzienos:

1. Valsts sociālās aprūpes centru darbības sakārtošana un sociālās aprūpes pakalpojuma kvalitātes paaugstināšana.

2. Alternatīvās sociālās aprūpes pakalpojumu attīstība (esošo pakalpojumu pilnveidošana un jaunu izveidošana) pašvaldībās.

Programmā ir iekļauta virkne uzdevumu, kuru īstenošana ļaus:

1. Samazināt rindu uz ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu.

2. Sakārtot sociālās aprūpes centru ēkas un telpas atbilstoši pakalpojumu sniedzējiem noteiktajām prasībām.

3. Palielināt to personu skaitu, kuras saņem institūcijām alternatīvos sociālās aprūpes pakalpojumus.

4. Ieviest jaunus, personu vajadzībām atbilstošus sociālās aprūpes pakalpojumu veidus dzīvesvietās.

(47.,48.,lpp)

Persona – persona ar garīga rakstura traucējumiem

Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi (sociālās aprūpes pakalpojumi) - pakalpojumi, kas vērsti uz to personu ar garīga rakstura traucējumiem pamatvajadzību apmierināšanu un sociālās funkcionēšanas spēju atjaunošanu un uzlabošanu, lai nodrošinātu sociālā statusa atgūšanu un iekļaušanos sabiedrībā, un ietver sevī pakalpojumus personas dzīvesvietā (aprūpe mājās, pakalpojumi dienas aprūpes centrā, grupu māja (dzīvoklis), sociālais darbs ar personu, specializētās darbnīcas utml.) un institūcijās.

Sociālie pakalpojumi - sociālās aprūpes pakalpojumi, sociālās rehabilitācijas pakalpojumi, ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju sniegtie pakalpojumi, kā arī sociālais darbs